KERSTBOODSCHAP 2021

VERWONDERING IN EEN DONKERE TIJD

Broeders en zusters,

Wij leven in een vervelende en onzekere tijd. Het coronavirus is nog steeds onder ons en legt allerlei beperkingen op. Ook dit jaar nachtmissen met Kerstmis in lege kerkgebouwen.
Veel gelovigen zijn daar verdrietig over.
De coronacrisis maakt duidelijk dat wij, ondanks al onze kennis en kunde, de werkelijkheid maar beperkt naar onze hand kunnen zetten.
Corona betekent een oefening in geduld.

Cornelis Verhoeven, filosoof met Brabantse wortels, omschreef geduld eens als:
wonen in het uitstel.
In deze tijd moeten wij het ongemak uithouden.
Laten wij creatief blijven, niet alleen individueel maar ook als geloofsgemeenschap.
De pandemie kan ons moedeloos maken en angstig. Nu komt het aan op veerkracht.
De hoop mogen wij in ons niet laten doven. Immers: van God is de toekomst.
Vandaar ook de titel van deze kerstboodschap 2021: 'Verwondering in een donkere tijd'.

Een boek met grote invloed

Iedereen die leest, kent boeken die eruit springen. Boeken zelfs die van wezenlijke invloed zijn geweest voor het gehele verdere leven. Voor mij persoonlijk is dat een boek dat ik las als jong geschiedenisstudent, nu bijna 50 jaar geleden. Het gaat om een boek van de Franse katholieke historicus Paul Hazard. In vertaling luidt de titel: '*De crisis van het Europese bewustzijn*'.
Hazard neemt de lezer mee naar intellectuele kringen in Europa rond 1700. Zij verwerken nieuwe feiten die bekend zijn geworden. Gegevens die hun wereldbeeld ineen doen storten. Data die het Europese bewustzijn op de fundamenten doen wankelen. Ik noem de verslagen van ontdekkingsreizigers, die culturen hadden bezocht die ouder waren dan de Bijbelse culturen. Maar ook de resultaten van het onderzoek van het heelal. Astronomen hadden ontdekt dat niet de zon rond de aarde draaide, maar de aarde rond de zon. Daarmee was de aarde uit het centrum van het toenmalige heelal gestoten.

U kunt zich de crisis in de beleving van de werkelijkheid voorstellen. Gevoelens van vervreemding en thuisloosheid waren het gevolg. Voor sommigen leidde dat tot een geloofscrisis. Maar voor de meeste intellectuelen bleef het Godsgeloof overeind. Weliswaar minder christelijk ingevuld als daarvoor maar het geloof in een goddelijke werkelijkheid bleef. En de basis daarvan vormde de notie van verwondering. Bestaande overtuigingen werden door nieuwe feiten vergruisd. Maar de verwondering om het bestaan bleef overeind.

De wetenschappelijke ontdekkingen van astronomen gingen ook na 1700 door. Ons begrip van tijd en ruimte is de laatste eeuwen geëxplodeerd .
Ik heb een Engelse gezinsbijbel uit de 19de eeuw. Bij Genesis 1 staat 4004 voor Christus.
Inmiddels gaan astronomen uit van een Big Bang bijna 14 miljard jaar geleden.
En het heliocentrisme, de zon als centrum, is inmiddels vervangen door de gedachte van een uitdijend heelal. De werkelijkheid is miljarden jaren oud en vele miljoenen lichtjaren ruim.

Twee paleizen

Maar ook nu blijven topastronomen zich verwonderen. Een van hen is Heino Falcke.
In 2019 werd hij, als astronoom verbonden aan de Radbouduniversiteit te Nijmegen, bekend door het fotograferen van een zwart gat. De foto was wereldwijd een sensatie.
Afgelopen zomer las ik een interview met Falcke. Hij is niet alleen een vooraanstaand astronoom maar heeft ook preekbevoegdheid in een Lutherse gemeente in Duitsland. Hij had als 14-jarige een bijzondere religieuze ervaring en sindsdien is hij er vast van overtuigd dat God liefde is. Zonder zijn geloof zou het heelal indrukwekkend zijn maar ook bedreigend en leeg.
Hij maakt in het interview een prachtige opmerking die helemaal past bij deze kerstboodschap.
Falcke zegt: *Het heelal en de stal,*
dat zijn de twee paleizen van God.
Prachtige woorden van de astronoom, die de scheppende God ervaart in ons uitdijende heelal.
God heeft als ene paleis het heelal, dat laat zien hoe onvoorstelbaar groot en overweldigend Hij is als Schepper. Maar de christen Falcke gelooft ook dat God ons in Christus heeft opgezocht. Vandaar de stal als Gods tweede paleis. Christus is immers geboren in een eenvoudige stal omdat er voor Hem geen plek was in de herberg.
Wij gaan het met het komende kerstfeest opnieuw vieren.
Voor Falcke gaan christelijk geloof en astronomie goed samen. Hij is niet bang voor de wetenschap. Integendeel, de verwondering om het immense heelal maakt zijn geloof juist sterker en groter. Voor Falcke is God overal en Hij doordringt en omarmt ons.

Alle verstand te boven

Broeders en zusters,
Heino Falcke is niet de enige topwetenschapper die de beoefening van de wetenschap goed kan combineren met zijn geloof in Christus.
Afgelopen jaar publiceerde Cees Dekker een boek onder de titel '*Alle verstand te boven*'.
Dekker, zelf hoogleraar aan de universiteit van Delft, laat 22 collegae aan het woord.
Allemaal veelbelovende academici die op hun terrein van wetenschap hun sporen hebben verdiend. Zij geven autobiografische schetsen en vertellen hoe zij kerk op zondag en universiteit op maandag kunnen combineren. Wij horen hoe zij hun zoektocht naar God gestalte hebben gegeven. En beschrijven ook hoe zij uiteindelijk zijn gevonden door God zelf. Wij horen mooie verhalen van academici, elk van hen op weg met God.
De titel van het boek '*Alle verstand te boven*' is een citaat uit de brief van de apostel Paulus aan de christenen van Filippi (4,7). De apostel spreekt over een vrede die alle verstand te boven gaat.
Elk van de 22 levensverhalen verhaalt van die goddelijke vrede.

Als een donkere spiegel

Dit jaar verscheen ook de Nederlandse vertaling van het boeiende boek '*Through a glass darkly*' geschreven door de Britse hoogleraar Alister McGrath.
Ook de titel van dit boek '*Als door een donkere spiegel*' komt uit een brief van de apostel Paulus en wel 1 Korinthe 13.
McGrath neemt als jonge man afstand van zijn christelijke opvoeding en noemt zich lange tijd atheïst en marxist. Maar vanaf de jaren zeventig veranderen zijn denkbeelden. Hij is teleurgesteld in het reëel bestaande socialisme in Oost-Europa. En langzaam glipt God weer in zijn leven. Letterlijk schrijft hij: Ik spoelde aan op een eiland van geloof.
Hij promoveert als chemicus maar zijn ontdekkingstocht naar God neemt hem steeds meer in beslag. In Oxford gaat hij ook theologie studeren en het komt tot een tweede promotie.
Hij heeft zo, naar eigen zeggen, twee bergen beklommen: die van de natuurwetenschap én die van de theologie.
Hij komt meer en meer tot de overtuiging dat een mens nooit volkomen autonoom is. De mens is geen meester van zijn eigen lot. Juist in deze coronapandemie ervaren wij dat allemaal aan den lijve.
Integendeel: wij moeten ons verzoenen met onzekerheid zonder erdoor overweldigd te worden.
Want een mens mag vertrouwen op Gods trouw. Met een bekend beeld, van de katholieke priester Henri Nouwen, uit de wereld van de trapeze in het circus: geloven vraagt om een sprong.
Als mens mag je springen. God is de vanger.
Zo wordt iedere sprong een salto vitale, een levenssprong.

De werkelijkheid waarin wij leven is complex en onze kennis blijft altijd voorlopig en onvolkomen.
Maar wij mogen vertrouwen dat, als wij de sprong van het geloof maken, God ons zal opvangen.
McGrath ziet, evenals Heino Falcke, geen tegenstelling tussen natuurwetenschap en het christelijk geloof.
Wij zijn immers mensen met een beperkt vermogen om te zien en te begrijpen.
Gelovig nadenken over de werkelijkheid geeft ons kennis of misschien beter gezegd wijsheid.
Geloof rust ons toe om zinvol te leven in een gecompliceerde wereld.
En datzelfde geloof helpt ons om te gaan met lijden en de kwetsbaarheid van ons bestaan.

Wij zien op onze aardse tocht, en dan komt de titel van het boek genomen uit 1 Korinthe 13 weer in beeld, in een donkere spiegel. De wereld en de kosmos blijven raadselachtig en verwonderen ons.
Het is goed om Paulus nog wat langer aan het woord te laten.
De apostel schrijft:
Nu nog zien wij in een spiegel onduidelijk. Maar dan zien wij van aangezicht tot aangezicht.
Of, zoals de vertaling van de NBV 21 luidt:
Maar straks staan wij oog in oog. Thans ken ik slechts ten dele, maar dan zal ik ten volle kennen zoals ik gekend ben. Nu echter blijven geloof, hoop en liefde, de grote drie, maar de liefde is de grootste.

Tot slot

Beste broeders en zusters,

Binnenkort vieren wij weer het geboortefeest van Jezus.
God is in Hem bij ons gekomen.
Met de woorden van Heino Falcke: een stal werd zijn paleis.
Kerstmis is voor ons christenen bij uitstek het feest van de verwondering.
De heilige God is te zien in een mensenkind.
Teken van Gods solidariteit en nabijheid.
Teken van onvoorwaardelijke liefde; van trouw tot over de dood heen.
Deze wereld en ieder schepsel gaan God ter harte.

Laten wij ook dit Kerstfeest Christus in ons eigen leven verwelkomen.
Hem eer brengen met geloof, hoop en liefde.

En, zo hebben wij gehoord, beseffen dat de liefde van deze deugden de grootste is.

Mgr. dr. Gerard de Korte